

SURİYELİ SĞINMACILARA YÖNELİK AYRIMCI VE ÖTEKİLEŞTİRİCİ SÖYLEMİN YEREL MEDYADA YENİDEN ÜRETİLMESİ¹

Hakan Alp²

Öz

Kitle iletişim araçlarının haber ve yorumlarında kullandığı metinler, makul çoğunluğun toplumsal düzenini meşrulaştıran propaganda metinlerine ve kendinden olmayana yönelik nefret içerikli söylem biçimine dönüşmektedir. Kamuoyunu bilgilendirme amacı taşıyan kitle iletişim araçları, toplumsal anlamda düşünüş biçimlerini hâkim ideolojinin düşünce biçimlerine göre şekillendirmektedir. Medya böylece toplumsal yönlendirmeyi ve denetimi sağlamada yardımcı bir rol üstlenmektedir. Yani medya kamuoyunun sesi olmaktan ziyade, hâkim iktidarın ve ideolojisinin sesi olma amacını yüklenir. Egemen sınıf, toplumsal denetimi sağlamak için çeşitli ideolojik aygıtlar kullanır. Bu aygıtlardan günümüzde en önemli olanı medyadır. Medya; gerek dilsel anlamda kullandığı nefret içerikli söylem biçimiyle, gerekse de haber içeriklerindeki gücünün yanında taraf tutan konumu nedeniyle toplumu yönlendirmede önemli bir rol üstlenmektedir. Medyatik iktidar, haber içeriklerini ve haberin ideolojik ve anlamsal bağlamlarını güçlülerin tanımlarına göre kurarken, azınlıkların veya muhalif grupların dışlanmasına neden olan bir tür toplumsal denetim biçimini de söylemsel düzlemde yeniden yapılandırmaktadır.

Makale kapsamında Suriyeli sığınmacıların yaşam biçimlerine, kültürel değerlerine karşı beslenen önyargının nedenleri, nefret söyleminin yarattığı tahribat irdelenecektir. Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden farklı ideolojilerde on dört adet yerel gazete incelenerek, toplumsal algının önyargılarla manipüle edilme süreci değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yerel medyada Suriyelilere yönelik kullanılan dilin, biçim ve içeriğinin hangi yapısal ideolojik süzgeçlerden geçerek bir toplumsal algı yarattığı açıklanmaya çalışılmıştır. Toplumsal anlamda herkese eşit mesafede olması gereken medyanın, içselleştirilmiş önyargılarla beraber sığınmacıları potansiyel suçlu olarak gösterdiği açıkça görülmüştür.

Yerel medya kanallarında nefret söyleminin, hâkim unsurların, güçlülerin güçsüz üzerindeki egemenliğinin, ırkçılığının, ötekileştirmesinin yeniden üretiminde rol oynadığı anlaşılmıştır. Önyargıların ve ayrımcı söylemin oluşumu ve nefret suçuna dönüşmesinde yerel medya kanallarının ne denli etkili olduğu, çeşitli illerde Suriyeli sığınmacılara yönelen linç girişimlerinde de açıkça ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, sığınmacı, medya, nefret, ayrımcılık.

RE-PRODUCTION OF DISCRIMINATORY AND OTHERIZING DISCOURSE FOR THE SYRIAN REFUGEE AT THE LOCAL MEDIA

Abstract

Texts used in the news and critics by the mass media are transformed into propagandas that legalize the social order of reasonable majority and into those discourses containing

¹ Geliş Tarihi: 25.08.2017 Kabul Tarihi: 10.10.2017

² Yrd. Doç. Dr., İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
hakanalp@esenyurt.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9696-8902

hatred against foreigners. Dominant class uses various ideological instruments in order to guarantee supervision of society. In the present time, most important of these instruments is media. Media has adopted an important role in directing and guiding the society because of its statements based on hatred in linguistic terms and its position supporting the strong class in the society. Mass media aiming to inform the public are shaping social forms of thinking according to the line of thinking adopted by the dominant ideology. In this manner, media supports the government in its attempts to guide and supervise the society. This means that media is not the real voice of society but rather than that, it is the voice of dominant government and its ideology. While media constructs the new contents and ideological and meaningful contexts of the news according to the definitions established by the stronger class and it re-shapes a certain method of social supervision causing alienation of minorities and opposing groups.

In the scope of this paper, reasons of the prejudice against lifestyle, cultural values of the Syrian refugees, devastation caused by hate speech will be probed through examples. It is tried to examine the process of manipulating the public perception, analyzing different local newspapers which have published Turkey's seven geographical regions. It will be tried to explain how the language, style and content used against refugees, in the local media create a social perception by passing through which constructive ideological filters. Media should be equal distance to every person. It is obviously showed on media as if the refugees are potential criminals by the people prejudice.

The local media channels are found to be the typical instruments playing a strong role in re-production of sovereignty, racism and factionalizing of dominant elements in the society which is based on dominancy of the ruling class over the weak class. The lynching attempts against Syrian immigrants encountered in various cities prove how local media channels are influential in creating prejudices and discriminating approach against Syrians and its transformation into crimes of hatred.

Keywords: Syria, immigrant, media, hatred, discrimination.

GİRİŞ

Devletin ideolojik aygıtlarından biri olan kitle iletişim araçlarının, haber içerikleri ve sunumunda kullandığı dil ve söylem biçimi, nefret söyleminin oluşumunda önemli ölçüde rol oynamaktadır. Nefret söylemi toplumda 'ötekilere' yönelik ayrımcılığı, hoşgörüsüzlüğü ve önyargıyı, dahası linç meşru kılmakta, etiketlenen ve yalnızlaştırılan grup üyelerine karşı her türlü saldırı ortamına zemin oluşturulmaktadır.

İdeolojiler büyük ölçüde söylem aracılığı ile yayılmaktadır. İdeolojilerin, toplumsal oluşum olarak ancak dille ortaya çıkabilmesi, ancak dilde anlam bulabilmesi nedeniyle söylem ile doğrudan ilişkilidir (İlgin, 2003:293). Bu sürecin temel yöneliş biçimi, toplum bilincinin hangi kriterler çerçevesinde belirleneceği ve iktidarın düşünüş perspektifi ve söylem biçimlerinin toplum tarafından nasıl içselleştirileceğidir.

Haber her ne kadar gerçek olaylara dayansa da sonuçta olayı izleyen gazetecinin (muhabir) zihinsel sürecinden geçer ve orada işlenir. Burada habere konu olan olayı haberin hammadde olarak alalım. Bu hammadde, muhabirin bilişsel algı, yorum ve değerlendirme ortamında işlenerek habere dönüştürülür. Gerçek olayı gözlemleyerek ya da olay hakkında birtakım görgü tanıklarından, ilgili kaynaklardan, olayın taraflarından, olayı değerlendiren başka haber kaynaklarından vb. çok çeşitli kesimlerden veri toplayan muhabir bu bilgileri bir

de kendi bilişsel süreçlerinden geçirerek haber metnine dönüştürür. Dolayısıyla haber metni gerçek olayın birebir yansıtılması olmaktan uzaklaşır. Böylece medya haberleri aslında gerçek olaylara dayansalar bile onların tıpkısı değil, gerçek olaydan beslenmiş ve çeşitli üretimsel süreçlerden geçerek oluşturulmuş kurmaca anlatısı olabilir ancak. Bu kurmaca metnin çözümlenmesinde ise üreticinin mutlaka çözümlenme kapsamına alınması gerekir (Güngör, 2011:213).

Öznenin varoluşu iktidar ilişkileri içerisinde mümkündür. İktidarın varoluşu da ancak özne üzerinden gerçekleşebilir, yani iktidar ve özne var olmak için karşılıklı olarak birbirlerine gereksinim duyarlar. Özne önceden kurulu bu simgesel düzenin içinde kendini bulur ve bu simgesel mekanizmaları kullanarak dünyayı anlamlandırmaya, kendisini bu anlamlandırma sürecinde, toplumsal bir yerlem içerisinde anlamlı kılmaya çalışır. Toplumsal yapı iktidarın kurgusuna yapılandırılmıştır, toplumsal özneler bu kurgu içerisinde biçimlendirilir. Özne toplumsalın, daha doğrusu iktidarın, kurgusudur, bu nedenle de özne “denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi”dir (Foucault, 2000:63). Söz konusu süreçte birey kendisinin özgür bir hareket alanına sahip olduğu yanılgısı içerisinde. Ancak pratikteyse tüm söylem ve hareketleri hâkim iktidarın denetimi ve yönlendirmesi altındadır.

Özne ‘öteki’den ayrı düşünülemez. Öznenin kendini gerçekleyebilmesi için ‘öteki’nin varlığı zorunludur, toplum özne için ‘öteki’dir. Hem onu var eden, hem de tehdit eden yapıdır. Özne kendisini ‘öteki’ üzerinden kurguladığı için ‘öteki’ ona dışsal değil içseldir, özne toplumsallaşma sürecinde ‘öteki’nin, toplumun, belirlediği bir yapıyı -dili, kültürü, yasaları vb.- kabul eder içselleştirir, ‘ben’in üzerine ‘üst-ben’i inşa eder. Bu süreçte, özne kendisini toplumsal otoriteye uyumlu kılar, “öznenin toplulukla ilişkisi... birleştirici üst benlik tarafından dolaymlanır” (Roussillion, 2002:335).

Tüm bireyler toplum tarafından dışlanma, yalnızlaşma dolayısıyla içe kapanma tehlikesi altında yaşarlar. Bu süreç ‘büyük’ ve ‘normal’ çoğunluğun dışından kalan tüm ‘öteki’lerin kendi yaşam biçimlerini ve kültürlerini bastırmasına neden olur. Ayrıca kitle psikolojisi dikkate alındığında ‘öteki’ diye adlandırabileceğimiz toplumsal grupların üyelerinde susma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Grup üyeleri kendilerini büyük çoğunluktanmışlar gibi göstererek, gerçek kimliklerini saklama, yani bir anlamda görünmez olma içgüdüleriyle kendilerini koruma altına almaya çalışırlar. Tüm iktidarlar, öteki gruplara mensup bireyleri, farklı biçimlerde de olsa, ‘normal’ ve büyük çoğunlukla ‘uyumlu’ hale getirmeye çalışarak tek tipleştirmeye ve daha kolay yönetilebilir hale getirmeye çalışırlar.

Kitle iletişim araçları, bu aynılaştırma ya da belli etnik, dini, kültürel grupları silik hale getirme pratiğinde iktidarların sesi olmaktadır. İletişim araçları, egemen seçkinlerin, egemen kültürlerinin ve yaşam biçimlerinin geri kalan tüm toplumsal gruplara dayatılmasına hizmet etmektedir.

Egemen ideoloji; kitle iletişim araçlarıyla; halkın düşüncesini denetim altında tutmaya, belli bir yöne kanalize etmeye ve toplumsal rızayı inşa etmeye çalışır. “Medya toplumsal bir amaca hizmet etmekte, insanların zihinlerini, hükümetlerine ve daha genel kapsamda toplumsal, ekonomik ve politik düzenin düzenlemelerine erdemli bir bağlılık gösterecek biçimde eğitmektir” (Chomsky, 1999:27). Örneğin, belli gruplara yönelik ötekileştirme ve linç hareketlerinde, halkın ikna edilmesi ve düşüncesinin kontrol edilmesi medya aracılığıyla gerçekleşebilmektedir. Medya bu amaca; konuları seçme, ilgilenilecek olayları saptama bu olayların hangi sınırlar içinde işleneceğini belirleme, bilgileri çeşitli süzgeçlerde geçirme, vurgu ve üsluba karar verme, tartışmaları kabul edilebilir ilkeler çerçevesinde tutma gibi çok çeşitli yöntemlerle hizmet eder (Chomsky, 1998:100).

Bahsedilen söylemin yaşamsal anlamda durduğu yer, medyada bir paravana etkisi işlevi görebileceği gibi, gerçeğin bulanık hale getirilmesinde ya da egemenlerin yararına yeniden inşa edilmesinde aracı olur. Bu noktada iktidarı, kendini doğrudan dışı vuran güçlü bir söylemler birliği olarak tanımlayabiliriz. Bu ilişki toplumdaki egemen sınıfların görüşlerinin bir yansımasıdır. “Daha güçlü gruplar ve bunların üyeleri artan bir yaygınlıkta ve çeşitlilikteki söylem rollerini, türlerini, vesilelerini ve üsluplarını denetlerler ya da en azından bunlara erişme olanağına sahiptirler” (Köse, 2007:127). Azınlıklar hakkındaki günlük konuşmalar medya tarafından telkin edilmektedir. İnsanlar etnik azınlıklar hakkındaki görüş ve bilgilerinin kaynağı olarak televizyon ya da gazetelere danışırlar.

1. Nefret Söylemi

Nefret Söyleminin tanımlanmasında ortak bir kabul bulunmamaktadır. Ancak genel anlamıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 1997 yılında kabul ettiği bir tavsiye kararında şu tanımlamayı yapmıştır: “İrkçi nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere, hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimidir. Hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret, saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık yoluyla ifade edilen hoşgörüsüzlüğü içermektedir” (Council of Europe- Committee of Ministers Recommendation No.R (97)).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre Nefret Söylemi aşağıda yer alan durumları kapsamaktadır:

-Birincisi, ırkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılması;

-İkincisi, dinsel nedenlerle nefretin kışkırtılması; inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılması da aynı kefiye konulabilir;

-Son olarak, Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi'nin 'nefret söylemi' üzerine Tavsiye Kararı'nda kullanılan ifadeleri kullanacak olursak, 'saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik şeklinde ifadesini bulan' hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılmasıdır (Weber, 2009, s.4).

Nefret söylemi genel olarak; önyargılar, ayrımcılık, ırkçılık, cinsiyetçilik ve homofobiden beslenen bir söylem biçimidir. Etnik aidiyetler, kültürel kimlik, yaşam biçimleri gibi etkenler nefret söyleminin yönünü ve etkisini belirlerken, farklı gruplara yönelik tahammülsüzlük ve şiddet büyük bir soruna dönüşür. Nefret söylemi; homofobik, transfobik, heteroseksist, ırkçı, dinsel, politik, inanç temelli ayrımcı söylem biçim ve retorığının, kullanılan sözcüklerin seçilmesinden tutun da dizim sıralamasına kadar birçok etkenin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.

2. Söylem Analizi ve Medyada Egemen Söylemin İnşası

Söylem analizi yöntemi; daha çok haber üretim biçimi üzerine gerçekleştirilirken, bu söylem toplumdaki egemen söylemlerin bir ürünüdür. Dili kullananların seçtikleri sözcükler ve söylemler onların aynı zamanda ideolojilerini yansıttığından, ideolojilerde kendilerini dil ile ifade edip biçimlendirirler. Diğer yandan ideolojiler, kimlikler, güç ilişkileri, kültürel değerler dil aracılığı ile ya da dilsel kurgulamalar yoluyla ortaya konulmaktadır. Bu nedenle,

medya metinlerinde, dil kullanıcılarının, dil kullanımı ön plana çıkartılmıştır. Bu yüzden de, ideolojiler bütününden oluşan simgesel düzen, dil yoluyla ifade edilmektedir (İnceoğlu, 2009:73).

Van Dijk haberi bir tür olarak değil de, bir söylem biçimi olarak ifade etmesinden dolayı, haber söylemini de toplumda var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak görür. Söylemlerin çerçevesi, toplumsal ilişki ve çelişkilerden bağımsız değerlendirilemez. Hatta haber söyleminin oluşturduğu toplumsal ilişki ve çelişkiler, haber oluşum sürecindeki arka plan bilgisinin yeterince sunulmamasıyla ters orantılı olarak, belirleyici bir etkiye sahiptir.

Bahsedilen toplumsal bağlam iki yönlü bir bağlamdır: mikro ve makro bağlam. Haberin mikro bağlamı, ulusal düzeydeki toplumsal iktidar/güç odaklarının etkileri altındaki gazetecilik pratiği ile haber söyleminin içsel yapısal unsurlarını içerirken, makro bağlam daha ziyade, haber üretim sürecini belli bir yapısal yanlılık sorunuyla ilişkilendirilmesi gereklidir. Yapısal yanlılığı oluşturan şey, tüm dünya basınının ajanslara olan bağımlılığıdır. Yani dünyada olup biten önemli bir olaya ilişkin verilecek bir haberin içerdiği eksik ya da yanlış bilgilendirme, basın kuruluşlarının siyasal eğilimleri birbirinden çok farklı olsa bile, haber kaynağına olan bağımlılıkları yüzünden, benzer bir söylemi ve söz birliğini açığa vurmaya götürür. Kitle iletişim araçları toplumsal ilişkiler çerçevesinde gerçekliği yansıtan bir ayna olma misyonundan çok uzak bir noktada durmalarının yanında, belli kalıplardaki gerçeklik tanımlamalarının yeniden kuran bir araç vazifesini üstlenmişlerdir. Bir toplumda yer alan başat grup ya da çevrelerin ideolojik bakış açısı, kendilerine ait doğal ya da genel yargıları ve normların temsil edildiği bir iktidar söylemi kurmayı gerektirir (Dijk, 2007:119).

Van Dijk'e göre medya söylemini, metne dayalı yorumsal ve bağlama dayalı sosyal gelenek biçimindeki yaklaşımların harmanlandığı bir çerçevede ele alır. Dijk'e göre ideoloji söylemde ifadesini bulur ve söylem aracılığı ile yeniden üretilir. Biz ve öteki ayrıştırmaları söylemde kurulur. Tarih içindeki çatışmalar, güç ilişkileri söylemde ortaya çıkar. Anlam yalnızca dilsel bir yapı değil aynı zaman da bilişsel bir yapıdır.

Gönüllü olarak egemenlerin düşüncelerini kendi düşünceleri olarak gören ezilenler, muhalif, farklı düşünen veya yaşamaya çalışanları düşman olarak gören bir bilinç yapısına sahiptir. Bu süreç ailede başlar, okul, iş, dini kurumlar ve son olarak da kitle iletişim araçları tarafından etkin bir biçimde kullanılır, kitleler tek taraflı yayınlar ve yönlendirmelerle saldırganlaştırılır, toplumsal bütünlük ötekiler aleyhine bozulur. Parçalanma geri dönülemez bir biçimde toplumsal yapıya yansır (İnceoğlu, 2014:55).

Böylece 'genel çoğunluk' egemen ideoloji tarafından kendisine sürekli dayatılan düşünce yapısı dışında kalan düşüncelere tepki duymaya başlar. Bu tepkisellik süreci, belli bir süre sonra karşıt düşünceleri toplumsal yaşamın dışına iter ve ötekileştirmeye başlar. 'Öteki' bizden olmayan, bizim gibi düşünmeyendir. Her toplumun zorunlu olsa da beraber yaşadığı ama kendinden kabul etmediği gruplar vardır. Bu gruplar etnik, dini, ulusal, cinsel yönelim, anlamında farklı kimliklere ve aidiyetlere mensup bireylerden oluşmaktadır.

Günümüz toplumları kendi anlayışları dışından kalan grupları ötekileştirerek, yaşamsal haklarını gasp etmeye çalışmaktadırlar. Aslında bu gasp sürecini; 'öteki'nin tüm kimlik özelliklerini, kültürel değerlerini, yaşam biçimini değiştirip kendine benzetme sürecidir. Medya söylem biçimiyle bu gasp sürecinin egemen ideoloji açısından en önemli araçlarından biridir.

Özne ‘öteki’ üzerinden kendisini tanımlar, özne için öteki vazgeçilmezdir, varoluşunu tanımlayabilmesinin zorunlu koşuludur; kendi kimliğini tanımlamak için ‘öteki özne’ye ihtiyaç duyarım. ‘Öteki’nin benim ne olduğum hakkımdaki düşüncesi, benim en mahrem öz kimliğimin yüreğine kazınır (Zizek, 2002:97).

Nesnel bir habercilik anlayışında haberciden beklenen olayı olduğu gibi, yorumlarını katmaksızın, taraflara eşit mesafede durarak ve haber kaynağının sözlerini çift tırnak içinde vererek aktarması ve cümlelerini ‘dedi’, ‘belirtti’, ‘ifade etti’ gibi fiillerle tamamlamasıdır. Oysa habercilik pratiği içinde nesnelliğini koruyamayan ve haber kaynağının cümlelerini ‘iddia etti’, ‘öne sürdü’ gibi fiillerle tamamlayarak söylenenlerle ilgili önyargılarını haberin içine yerleştiren haberciler vardır (Sungur, 2014:33). Medya ve sosyal iletişim ağlarında habercilerin veya yorumcuların önyargılı ve ayrımcı tutumları kimi zaman kullandıkları deyim, atasözü ve stereotiplerde açıkça görülmektedir.

Türkiye Gazeteciler Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nin 3. Maddesinde; gazetecinin sorumluluklarına bağlı temel görevleri ve ilkeleri şu şekilde yer almaktadır:

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.³

3. Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

“Sığınmacı, kendi ülkesinde haklı nedenlere dayanan işkence görme korkusu bulunan ya da silahlı çatışma ve şiddet olayları nedeniyle yaşamı tehlikede olan, bu yüzden de bir başka ülkeden mülteci statüsü isteyen kişi”dir (BMMYK, 1997:183).

Mülteci terimi genellikle, mülteci statüsü almaya yönelik başvuruların hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır. Statüleri resmi olarak tanınmış olması ihtimaline karşın, sığınmacılar menşei ülkelerine geri göndermeme ilkesi gereğince zorla gönderilemezler.

‘Sığınmacı’ mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler için kullanılan bir terimdir. Aynı zamanda henüz başvuru yapmamış veya başvurusu hakkında yanıt bekleyen kişiler de sığınmacı olarak tanımlanır (BMMYK, 2001:2).

Sığınmacı, ülkesinde baskı gören veya görme ihtimali olan, bu yüzden ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen ve başka bir ülkeden sığınma isteyen kişilerdir. Mülteci ve sığınmacı, kavramları Türkçede de eş anlamlıdır. Fakat uygulamada farklı kullanılmaktadır. Türkiye’de uygulamada sığınmacı, yasal statü kazanmak amacıyla başvuran ve başvuruları inceleme safhasında olan kişiler ve Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler için kullanılmaktadır (Buz, 2002:7).

Çalışma kapsamında Türkiye’ye gelmek zorunda kalan Suriyelilerin statüsü hukuksal olarak ‘sığınmacı’ statüsüne denk gelmektedir. Dolayısıyla çalışmada ‘sığınmacı’ kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

³ Detaylar için Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesine bk: <http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp>

Yerel Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Tabakalı örnekleme yöntemine uygun olarak Türkiye’de her bir coğrafi bölge ayrı bir tabaka olarak kabul edilmiştir. Her bir tabakada basit seçkisiz örnekleme yöntemine göre 2 adet yerel gazete seçilmiştir.

Çalışmanın evrenini ‘sanalbasın.com’ da yayın yapan yerel gazeteler oluşturmaktadır. Tarih aralığı, Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak göç etmek zorunda kaldıkları 2013-2016 tarihleri arası olarak seçilmiştir.

Yerel gazeteler ve yerel internet portallarında yer alan nefret söylemi örnekleri; içerdiği olumsuz önyargı ve genellemeler, hakaret, küfür, aşağılama, düşmanca söylem gibi kategorilere ayrılarak analiz edilmiştir.

Söz konusu kategoriler dünyada konuyla ilgili yapılan çalışmalardan da yararlanılarak ve Türkiye’ye özgü dil ve kültür farklılıkları dikkate alınarak belirlenmiş olan nefret kategorileri olarak tanımlanmaktadır:

1) Abartma / Yükleme / Çarpıtma: Bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren söylemler.

2) Küfür / Hakaret / Aşağılama: Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, hakaret, aşağılama, hakaret içeren gibi söylemler.

3) Düşmanlık / Savaş Söylemi: Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler.

4) Doğal Kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma / Simgeleştirme.

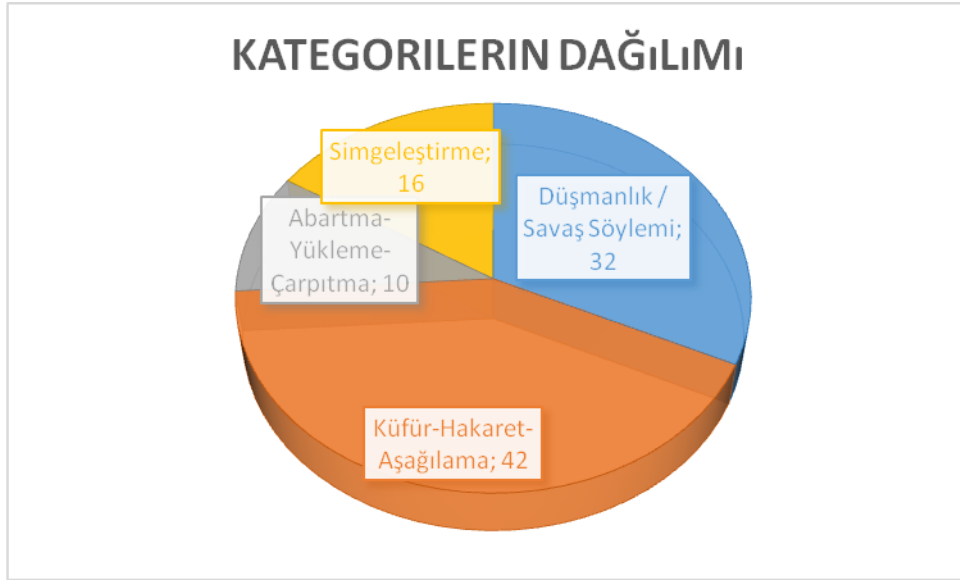
Yerel basında Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemi örneklerinin eleştirel söylem analizi yöntemiyle analizi yapılmıştır. Örneklerde de görüleceği gibi pek çok haberde bu kategorilerin birden fazlası kullanılmıştır.

Tablo 1: 7 coğrafi bölgeden 2’şer İl

Marmara	Karadeniz İç Anadolu	Doğu Anadolu	G. Doğu Anadolu	Ege	Akdeniz	
Kocaeli	Sinop	Sivas	Muş	Urfa	Uşak	Antalya
Sakarya	Bolu	Kırıkkale	Erzurum	Kilis	Muğla	Hatay

Tablo 2: Yerel Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Gazete-Haber Portalı	Kategori
Boyabat Son Haber	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Bolu Gündem	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Urfanatik Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Kilis Postası	Düşmanlık-Savaş Söylemi- Simgeleştirme
Kocaeli Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Hendek Şafak Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama/Düşmanlık-Savaş Söylemi
Sivas Memleket İnternet Haber Portalı	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Haberkale İnternet Portalı	Düşmanlık-Savaş Söylemi/Simgeleştirme
Uşak Haber Merkezi İnternet Haber Portalı	Düşmanlık-Savaş Söylemi/Simgeleştirme
Güney Ege Gazetesi	Düşmanlık-Savaş Söylemi/ Küfür-Hakaret-Aşağılama
Akdeniz Gerçek Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama/ Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Hatay Asi Gazetesi	Düşmanlık-Savaş Söylemi/ Düşmanlık-Savaş Söylemi

Grafik 1: Ayrımcı Söylemin Yüzesel Kategorik Dağılımı

Olay 1

Boyabat Son Haber Gazetesi'nde, ülkelerindeki savaş nedeniyle Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Suriyeli sığınmacılarla ilgili olarak aşağıdaki şekilde bir haber yapılmıştır:

“Sinop’a Suriyeli mültecilerden bir grup sessiz sedasız getirtilerek şehir içinde dağıtıldı.

Kimi devletin bazı kurum misafirhanelerinde barınma altına alınırken, kimileri de özel eşyalı ev kiralarak Sinopluların arasına karıştırıldılar.

Durumun farkına varan bazı Sinoplular ise mültecilerin Sinop gibi bir turizm kentine getirtilip halkın arasına yerleştirilmesinin anlamsız bir girişim olduğunu belirterek “Mültecilerin kamplarda o yörenin yetkililerine yaşattıklarını unutmadık. Burası çağdaş insanların oluşturduğu bir kültür şehri, genç kızlara filan laf attıkları ile ilgili duyular alıyoruz. İnşallah yarın Sinop’un da başına bela olmazlar” diyerek mültecilerin Sinop’a yerleştirilmesinden duydukları tedirginliği dile getirdiler (“Sinop’a Suriyeliler Geliyor”, 2013).

Haberde sığınmacıların Sinop’a yerleştirilmesi eleştirilirken kullanılan ifadeler ötekileştirme, aşağılama ve düşmanlık içermektedir. Haberi söylem analizi çerçevesinde irdelendiğinde Suriyelilerin sürekli olay çıkartan, çağdaş olmayan, kurulu düzeni bozan baş belası insanlar olarak tanımlandığı görülmektedir.

Medya aracılığı ile egemen söylem yeniden üretirken, ‘öteki’lerin yaşam biçimleri, kültürleri aşağılanmakta ve önemsizleştirilmektedir. Savaşın, yıkımın ve ölümün yarattığı tahribatlar ve sığınmacı olmanın zorlukları düşünüldüğünde acımasızlığın toplumsal bir refleks haline geldiği görülmektedir. Suriyeli sığınmacılar toplumsal alanın dışında tutulmaya çalışılırken, varlıkları toplumsal varoluşu tehdit eden unsurlar olarak görülmektedir.

Olay 2

Bolu Gündemi isimli İnternet Haber Portalı'nda, Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmaları 'Onlara Sağlık da Bedava' şeklinde bir haber başlığı kullanılarak eleştirilmektedir.

"Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan mültecilere birçok kolaylık sağlanıyor. Devletten belirli bir ölçüde maaş alan mülteci ya da sığınmacılar, sağlık hizmetlerinden de ücretsiz olarak yararlanabiliyor. Sığınmacılara sağlanan ücretsiz tedavi de vatandaşların tepkisini çekti.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, çalışanlar için hastane katılım payını eczanelerde öderken, emeklilerin ise maaşlarından kesinti yapılıyor. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayanların ise muayene ücreti 15 TL iken geçtiğimiz aylarda yüzde 100 zam yapılarak 30 TL olmuştu. Hastanede Arapça danışma bölümün gören bazı vatandaşlar ise bu duruma tepki gösterdi ("Onlara Sağlık da Bedava", 2014).

Haberin dili analiz edildiğinde Suriyeli sığınmacıların, sosyal devlet olmanın en önemli çıktılarından biri olan 'ücretsiz sağlık hizmeti'nden faydalanmasına karşı çıkmaktadır. Söz konusu ayrımcı söylemi, abartma-yükleme ve çarpıtma kategorisinde değerlendirebiliriz.

Olay 3

Urfanatik Günlük Siyasi Bağımsız Gazetesi'nin 22 Ağustos 2015 tarihli haber başlığı şu şekildedir:

"Suriyeliler yine olay çıkardı!"

Şanlıurfa'da bir grup Suriyeli genç, yoldan geçen Urfalı gençlere küfür ettiği iddiasıyla çıkan kavgada 2 kişi gözaltına alındı" ("Suriyeliler yine olay çıkardı", 2015).

Haberde, Suriyeli sığınmacıların toplumun dışına itilmeye çalışıldığı görülmektedir. Haber boyunca Suriyeli sığınmacılara yönelik "uslanmaz, kavgaya çıkararak küfürbaz" tanımlamalarının kullanıldığını görüyoruz.

Biz ve onlar hakkındaki söylem, dolayısıyla da ırkçı söylem çoğunlukla bizim eylemlerimiz ve onların kötü davranışları hakkındaki hikâyeler şeklinde örnekler açıklamalarla tanımlanır. İrkçi söylemde, örneğin onların kuralları nasıl çiğnedikleri, uymadıkları, sapkın hatta suçlu oldukları hakkında genel bir düşünce ifadesi bulabiliriz.

Olay 4

Kilis Postası İnternet Haber Portalı'nın 01 Ağustos 2015 tarihli haberinde, Suriyeli sığınmacılara ayda yaklaşık 800 TL destek verildiği belirtiliyor. Söz konusu haber tam anlamıyla gerçeği yansıtmamakta ve kullanılan üslup ve dil bakımından da ayrımcılık içermektedir.

"... Suriyeli mültecilere ayda yaklaşık 800 TL ödeniyor. Mülteciler neredeyse asgari ücret kadar destek alırken Muharip Gazilere ödenen maaş sadece 360 TL. Hükümetin Suriyeli mültecilere kıyağı maddi destekle sınırlı değil. Üniversitelerin kapısı da mültecilere açıldı" ("Vatandaşa cimri mülteciye bonkör", 2013).

Yardımlar devlet tarafından sadece kamplarda kayıtlı olarak yaşayanlara yapılmaktadır. Ayrıca söz konusu bedel 800 TL değil, barınma imkânı dışında ayda 100 TL gıda yardımı ki bunun 80 TL'sini Dünya Gıda Fonu karşılarken 20 TL'si Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Sayıları milyonları bulan kamplar dışında yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusu için böylesi bir yardım bulunmamaktadır ("Türkiye'ye Sığınan Suriyeliler Misafir Değil, Mülteci", 2014).

Toplumsal linç ortamı oluşturmak adına ayrımcı söylem pek çok yalan argüman ve örnek sunabilir. Yerel medyada sıkça örneklerine rastlanılan abartma ve çarpıtılmış haberlerle yerel halkın Suriyeli sığınmacılara bakış açısı ve davranış biçimi kötü yönde şekillendirilmeye çalışılmaktadır.

İdeoloji, esas olarak söylemin her yerinde ortaya çıkabilmektedir. Yerleşmiş önyargıların, gerçek olgular gibi sunulması işin en tehlikeli boyutudur. Yani haberde Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlara yönelik gerçeğin saptırılması ve genel bir kabul gören 'doğru' olarak kullanılması ırkçılığın normalleştirilmesini beraberinde getirir. Yani söylem yeniden ve yeniden üretildikçe doğal varsayılmaktadır.

Olay 5

Kocaeli Gazetesi isimli İnternet Haber Portalı'nın 24 Kasım 2015 tarihli haberinde, İzmit merkezde faaliyette bulunan Doğa Kafe Restaurant'ta işe başlayan Suriye uyruklu şahsın, iş yerindeki televizyonları ve bilgisayarı alarak kayıplara karıştığı belirtilmektedir ("Acıyıp işe aldıkları Suriyeli, kafeyi soydu", 2015).

Haber başlığının bütünüyle etnik bir grubu toplumun dışına iten bir yaklaşım ve üslupla seçildiği görülmektedir.

Metaforlar ve deyimler aracılığıyla soyut, karmaşık, bilinmedik anlamlar somut hale getirilebilir. Yani Suriyelilerin bir bütün olarak vefasız ya da değer bilmez olduklarına dair önyargılar, onların toplumsal işbölümünden yeteri kadar pay alamamasını beraberinde getirmektedir. Kullanılan deyim, bir etnik grubun toplumsal yaşama (iş yaşamı, sanat, kültür, komşuluk ilişkileri, vs.) katılımını engelleyici bir sonuca neden olabileceği açıktır. Çünkü Suriyeli bireyler yazara göre 'herhangi bir görev verildiğinde' onu suistimal edebilecek kişilik ve karakter yapısına sahip insanlar olarak betimlenmektedir.

Olay 6

Hendek Şafak Gazetesi'nin 24 Kasım 2015 tarihli haberinin başlığı:

"Suriyeli mülteciler kadar kıymeti harbiyemiz yok. Bu nasıl iş?" olarak seçilmiş. Haber içeriğinde Sakarya'nın Kargalı Mahallesi'nde yağın yağmur sonrasında birçok evin sular altında kaldığı ve selin üzerinden 1 yıl kadar zaman geçmesine rağmen Kargalı deresinde sel taşkınlarına karşı bir çalışma yapılmamasının mahalle halkının tepkisini çektiği belirtiliyor ("Suriyeli mülteciler kadar kıymeti harbiyemiz yok. Bu nasıl iş?", 2015).

Haberde yerel yönetim eleştirilirken kullanılan başlık, ötekileştirme ve aşağılama içermektedir. Retorik ve anlambilim arasındaki yarı yolda ünlü 'geleneksel temalara' rastlayabiliriz. Bunlar daha önce tanımlanmış olan konular gibidir, ancak standartlaştırılmış ve halkın ilgisine sunulur hale getirilmiş olduklarından tartışmalarda basmakalıp yapılar olarak tipik şekilde kullanılırlar. Genelde ideolojik söylem, özelde ise ırkçı söylem ağzına kadar bu tür geleneksel temalarla doludur (Dijk, 2003:67).

Olay 7

Sivas Memleket isimli İnternet Haber Portalı'nın 3 Kasım 2015 tarihli haberinde, Sivas'ta yaşayan Suriyelilere yönelik genelleyici bir üslupla aşağıdaki şekilde haber yapılmıştır:

“...Sivas'ta dilencilere bir türlü çözüm bulunmuyor. Suriye'deki Savaştan kaçarak ülkemizde illere yerleştirilen Suriyeliler, devlet desteğine rağmen çocukları da kullanarak dilenmeyi tercih ediyor.” (“Suriyeli dilenciler rahatsız ediyor”, 2015).

Haberin dili analiz edildiğinde ‘dilencilik ve Suriyeli’ kavramları üzerinden bir genelleme-simgeleştirme yapıldığı görülmektedir. Haber boyunca 5 kere etnik köken vurgusu yapılmıştır.

Ayrıca genelleme ve ötekileştirmeye beraber yine etnik kökene vurgu yapılarak, Suriyeli sığınmacıların *devletin tüm desteğine rağmen dilenciliği tercih edecek* kadar vurdumduymaz ve hazır yiyici insanlar oldukları ima edilmiştir.

Ahlaki dışlama ile ilişkili çalışmalar, toplum tarafından damgalanmış insanlara yönelik vahşi ve zalim davranışların meşrulaştırılması süreçlerini sosyal psikolojik bir yaklaşımla açıklama çabalarının en önemlilerindedir. Toplum tarafından dışlanan grupların, bu grubun insanlığını reddetmeyi amaçlayan, son derece olumsuz nitelendirmelerle gayri-meşrulaştırılmaktadır. İnsanlıktan çıkarma, toplumun dışına atma, olumsuz karakter özellikleriyle nitelendirme, siyasi etiketlerle damgalama ve grup karşılaştırması, gayri-meşrulaştırmanın en yaygın kullanılan biçimleridir (Göregenli, 2013:49).

Olay 8

Haberkale İnternet Portalı'nın 26 Ağustos 2014 tarihli haberinde, Kırıkkale'de yaşamak zorunda kalan Suriyeli sığınmacılar, yerel halkın işsizliğine neden olarak gösterilmektedir:

“...Kırıkkale'deki işsizler çalışacak iş bulamazken, parkomat işinde çalıştırılan Suriyeliler, kimi araçlara parkomat cezası kesiyor ve onların eliyle cezalar araç sahiplerinin adreslerine kadar gönderiliyor. Parkomat süresine itiraz eden kimi vatandaşlar ücret ödemezken, kesilen ücretin Suriyeliler eliyle sürücülerin adreslerine gönderildiği ileri sürüldü. Bu duruma tepkili olan sürücüler bunun hiçbir ülkede uygulamasının olmadığını belirttiler.” (Suriyeli eliyle ceza”, 2014).

Haberin dili analiz edildiğinde Kırıkkale'deki işsizliğin ana nedeni Suriyeli sığınmacılar olarak açıklanmaktadır.

İdeoloji, esas olarak söylemin her yerinde ortaya çıkabilmektedir. Yerleşmiş önyargıların, gerçek olgular gibi sunulması için en tehlikeli boyutudur. Haber içeriğinde Suriyeli sığınmacılara yönelik açık bir nefret ifadesini sanki genel bir kabul gören ‘doğru’ olarak kullanılması ırkçılığın normalleştirilmesini beraberinde getirir. Yani söylem yeniden ve yeniden üretildikçe doğal varsayılmaktadır.

Olay 9

Uşak Haber Merkezi isimli internet haber portalınının 13 Haziran 2013 tarihli haberinde, şu ifadeler yer verilmiştir:

“...Türkiye'nin birçok iline olduğu gibi Uşak'a da getirilen Suriyeli mültecilerden çeşitli konularda zaman zaman şikayetini dile getiren vatandaşlar Batıkent'te yaşanan bir olay üzerine kendilerine hakim

olamamış bir mülteciyi dövdü.” (“7 Yaşındaki Kızı Kaçırmaya Çalışan Suriyeli Mülteciye Meydan Dayağı”, 2013).

Kitle iletişim araçlarında nefret söyleminin, hâkim unsurların, güçlülerin güçsüz üzerindeki egemenliğinin, ırkçılığının, ötekileştirmesinin yeniden üretiminde rol oynadığı çok açıktır. Önyargıların ve ayrımcı söylemin oluşumu ve nefret suçuna dönüşmesinde medyanın ne denli etkili olduğu, çeşitli illerde -yargısız infaz şeklinde- Suriyeli sığınmacılara yönelen linç girişimlerinde de açıkça ortaya çıkmıştır.

Bu anlamda medya ırkçı ve ayrımcı içerikli nefret söylemi aracılığı ile ‘ötekileştirilen’ gruplara karşı saldırganlığı meşrulaştırmakta ve kışkırtmaktadır. Toplumsal linç atmosferinin oluşmasında medya kullandığı dille baş sorumlu kesimlerin başında gelmektedir. Medyada kullanılan ayrımcı dil ve söylem pratiğinin, ‘öteki’ gruplara yönelik provakatif eylemlere neden olduğunu tarih boyunca Türkiye’de yaşanan linç saldırılarında açıkça gördük.

Olay 10

Güney Ege Gazetesi yazarı Ersin Turan, Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara yönelik yaklaşımını 17 Ocak 2016 tarihli “Bu Ülkede Sığınmacı veya Dinci Olmak Varmış ” başlıklı köşe yazısıyla şöyle eleştirmiştir;

“...Komşu ülkede yaşanan bu kargaşadan kaçanları bağrımıza bastık. Konteynır kentler, çadır kentler kurduk, bu Suriyeli sığınmacıları yerleştirdik. Sağlık sorunlarını üstlendik.

Benim genç lise mezunum, bu üniversiteye girebilmek için harıl gürül çalışırken, Suriyeli gençlere, üniversitelerin kapısını sınırsız açtık. Yetmedi, sağlık sorunlarında öncelik tanıdık. Yetmedi, asgari ücretimize 900 lirayı çok görürken, sığınmacılara bu rakamın üstünde para verdik...” (“Bu Ülkede Sığınmacı Veya Dinci Olmak Varmış”, 2016).

Abartılar anlamın niteliklerini arttırmayı sağlayan anlamsal söz oyunlarıdır. Bu nedenle olumsuz kendini sunma ve olumsuz ötekini sunmanın genel stratejisi içerisinde ötekilere yönelik yaklaşımların ve politikaların abartılı ifade edilebildiğini düşünebiliriz (Dijk, 2003:93).

Yukarıda belirtilen yazıda da görüldüğü üzere; medya; toplumsal algıyı belli bir yönde oluşturmak ve yönetmek adına çarpıtılmış argümanlar ve örnekler sunabilmektedir. Yerel medyada sıkça örneklerine rastlanılan abartma ve çarpıtılmış haberlerle yerel halkın sığınmacılara bakış açısı ve davranış biçimi kötü yönde şekillendirilmeye çalışılmaktadır.

Olay 11

Akdeniz Gerçek Gazetesi’nin 26 Haziran 2015 tarihli haberinde, ötekileştirme ve hakaret yoluyla Suriyeli sığınmacıların yaşam biçimleri aşağılanmıştır. Haberin başlığı analiz edildiğinde; ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan sığınmacılara yönelik açıkça nefret söylemi gerçekleştirildiği görülmektedir.

“Antalya’nın dünyaca ünlü Konya altı Plajı, Suriyeli sığınmacılar için barınma alanına dönüştü. Güneşin batışı ile boşalan plaja Suriyeliler akın ediyor, sabahın ilk ışıklarına kadar kalıyor. Suriyelilerin dünyaca ünlü plajdaki bu olumsuz görüntüsü Antalya’nın imajına da önemli ölçüde zarar veriyor.” (“Hani Suriyelilere Antalya Yasaktı?”, 2015).

3 milyona yakın sığınmacının yaşadığı insanlık dramına karşın, haberde kullanılan dilin özensiz, düşüncesiz ve ayrımcı olduğu görülmektedir. Haberin dili analiz edildiğinde sığınmacılara yönelik küçük düşürücü ve aşağılayıcı ifadeler kullanıldığı açıkça ortadadır.

Olay 12

Hatay Ası Gazetesi'nin 27 Ekim 2015 tarihli haberinin başlığı, açıkça nefret söylemi içermektedir. Bir ülkeye mensup insanların hepsi kavgacı, potansiyel suçlu, hırsızlık yapan ve kural tanımaz bir şekilde sunulmaktadır ("Yine Suriyeliler Yine Olay", 2015).

Nefret söyleminin en tehlikeli yanı, günlük dilde ve sıradan yaşamda farkında olmaksızın çok rahat şekilde kullanılmasıdır. Başlık analiz edildiğinde etnik bir kimliğe ait olma halinin, hakaret unsuru gibi kullanıldığını görüyoruz. Nefret söyleminin günlük dile yerleşmesi, kullanımının sıradanlaşması söylemi normalleştirerek, ayrımcı söylemi yeniden üretmektedir.

Olay 13

Muş Manşet Gazetesi'nin 8 Haziran 2015 Muş ilindeki dilenci sayısının artması, haberin konusunu oluşturmaktadır:

Son günlerde kenti adeta abluka altına alan Suriyeli mülteciler aile boyu dilencilik yapmaya başladılar. Hükümetin her türlü ihtiyaçlarını karşıladığı mültecilerin dilenmesine vatandaşlar tepki gösterdi ("Aile Boyu Dilencilik", 2015).

Haberin dili analiz edildiğinde 'dilencilik ve Suriyeli' kavramları üzerinden bir genelleme-simgeleştirme yapıldığı görülmektedir. Haberin içeriği incelendiğinde 'abartma-yükleme-çarpıtma' unsurlarının kullanılarak nefret söyleminin gerçekleştirildiğini görüyoruz. Sonuç olarak yazar genelleme ve ötekileştirmenin de ötesine geçerek, bir etnik kimliği tümüyle dilencilikle ilişkilendirmiştir.

Olay 14

Erzurum Ajans isimli İnternet Haber Portalının 1 Temmuz 2014 tarihli haberinde, ülkelerini terk edip Erzurum'da yaşamak zorunda kalan Suriyelilere yönelik aşağılayıcı bir başlık kullanılmıştır ("Erzurum'u Suriyeliler İstila Etti", 2014).

SONUÇ

Medya aracılığı ile Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleşen nefret söylemi örneklerinde de görüldüğü üzere, haber ve yorumlarda nesnel, tarafsız, yansız olması gereken medyanın, Suriyeli sığınmacıları potansiyel suçlu olarak gösterdiği tespitini yapabiliriz. Medya, çoğu zaman hiçbir kanıt ya da ipucu bile olmadan önyargı saikiyle etnik bir kimliği kötü olarak gösterebilmektedir. Söz konusu subjektiflik sadece Suriyeli sığınmacılara yönelik değil, 'öteki' olarak tanımlanan tüm grup ve kimliklere yönelik gerçekleşmektedir.

Nefret söyleminin yerel basının önemli bir bölümünde kendine yer bulduğu görülmektedir. Bölgesel anlamda Türkiye coğrafyasından olabildiğince çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik farklılıkları olan iller seçilmiştir. Haberlerin hemen hemen hepsinde Suriyeli sığınmacılar, topluma yönelik bir tehdit unsuru olarak gösterilmektedir. Küçültücü ifadelerin kullanıldığı haberlerde Suriyeliler çoğunlukla suçla ilişkilendirilmeye çalışılmışlardır. Ve genel anlamıyla toplumun diğer kesimleri tarafından tehdit unsuru olarak görüldükleri vurgulanmıştır.

Kitle iletişim araçlarında nefret söyleminin, hâkim unsurların, güçlülerin güçsüz üzerindeki egemenliğinin, ırkçılığının, ötekileştirmesinin yeniden üretiminde rol oynadığı anlaşılmıştır. Önyargıların ve ayrımcı söylemin oluşumu ve nefret suçuna dönüşmesinde medyanın ne denli etkili olduğu, çeşitli illerde Suriyeli sığınmacılara yönelen linç girişimlerinde de açıkça ortaya çıkmıştır.

Ayrımcı ve ötekileştirici söylemin nasıl meşrulaştırıldığı farkında olmak, ayrımcılığın ve ayrımcı dili meşrulaştırmaya yönelik iktidar söyleminin ayırt edilmesini kolaylaştırır. Nefret söylemi aracılığı ile Suriyeli sığınmacılara yönelik baskı, hâkimiyet, toplumsal yaşamdan dışlanma ve zorbalık giderek yaygınlaşmaktadır. Ayrıca söz konusu süreç Suriyeli sığınmacıların sosyal ve kültürel yaşama katılımını da zorlaştırmaktadır.

Kitle iletişim araçları sahiplik yapısı gereği, ait olduğu gücün bir parçası ve enstrümanı olarak etnik, dini aidiyetler üzerinden kendini var etmektedir. Ulaştığı kitlelere ise hakim ideolojinin (sahibinin) baskın değerlerine empoze etmeye çalışmaktadır.

Kimi zaman haber konuları veya yorumlar gerçek olaylara dayansalar da, tüm metinler gazetecinin zihinsel süzgecinden geçer ve orada işlenir. Yani yukarıda örnekleri verilen haberler gerçek olaylara dayansa da, yerel medyada yer alış biçimi, başlık seçimi, haber içeriğinde kullanılan dil toplumsal algıyı 'ötekileştirme' prosesiyle vermektedir. Haber başlıkları ve içerikleri incelendiğinde hem nefret söylemi hem de nefret suçunun oluşma süreci ve iç içe geçişliği açıkça görülmüştür.

Yerel medya aracılığı ile Suriyeli sığınmacılara yönelik önyargıların yeniden üretildiğini ve pekiştirildiğini görüyoruz. Tüm bu olumsuz imajlar ve stereotipler hep beraber düşünüldüğünde toplumdaki 'sığınmacı' algısının nasıl yönlendirildiğini de açıkça görebiliriz. Sığınmacılar; hırsız, dolandırıcı, görgüsüz gibi genel toplum etiğine aykırı davranış biçimine sahip insan toplulukları olarak sunulmaktadır.

Haberin yapısı ve söylem; bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren nefret söylemi örnekleriyle örülmektedir.

Önyargılı düşünce ürünleri ve Suriyeli sığınmacı kimliğine yönelik ayrımcı ve nefret söylemi içeren imgelerin sıklıkla kullanılması, sığınmacılarla toplumun diğer kesimleri arasındaki iletişimi derinden etkilemektedir. Süreç sığınmacıların sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımını olumsuz etkilemektedir.

Sığınmacıların statüleri, yaşam biçimleri ve kültürel değerlerine yönelik bu saldırılar, bilgi eksikliğinden kaynaklanan önyargılardan kaynaklanmaktadır. Önyargılar 'öteki'lere yönelen suçlamaları beraberinde getirirken bir yandan da günlük dili saldırgan hale getirmektedir.

KAYNAKÇA

Acıyıp işe aldıkları Suriyeli, kafeyi soydu. (2015, 4 Ocak). Kocaeli Gazetesi. <http://www.kocaeligazetesi.com.tr/haber/1386940/aciyip-ise-aldiklari-suriyeli-kafeyi-soydu> (Erişim Tarihi:05.01.2017).

- Aile Boyu Dilencilik. (2015, 8 Haziran). Muş Manşet Gazetesi. <http://www.musmanset.com/gundem/aile-boyu-dilencilik-h5171.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2017).
- BMMYK (1997). Sığınma İkilemi, Dünya Mültecilerinin Durumu.
- BMMYK (2001). Mültecilerin Korunması. Uluslararası *Mülteci Hukuku Rehberi. Parlamenterler İçin El Kitabı*, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, Sayı 2.
- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş için Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, SBE, Ankara.
- Bu Ülkede Sığınmacı veya Dinci Olmak Varmış. (2016, 17 Ocak). <http://guneyege.net/bu-ulkede-siginmaci-veya-dinci-olmak-varmiss> Güney Ege Gazetesi. (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Chomsky, N. (1999). *Medya Gerçeği*. İstanbul: Tüm Zamanlar Yayıncılık.
- Chomsky, N. (1998). *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*. İstanbul: Minevra Yayıncılık.
- Chomsky, N. (2006). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Council of Europe - Committee of Ministers, Recommendation No.R (97) 20 Of the Committee of Ministers to Member States on "Hate Speech", (Adopted 30 October 1997 at the 607th meeting of the Ministers' Deputies) (Erişim Tarihi:05.01.2015).
- Dijk. V. (2003). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.
- Erzurum'u Suriyeliler İstila Etti. (2014, 1 Temmuz). Erzurum Ajans Gazetesi. http://www.erkurumajans.com/9_erkurumu-suriyeliler-istila-etti-11080f.html (Erişim Tarihi: 12.01.2017).
- Foucault, M. (2000). *Özne ve İktidar*. İstanbul: Su Yayınları.
- Göregenli, M. (2013). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar*. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Güngör, N. (2011). *İletişim, Kuramlar, Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hani Suriyelilere Antalya Yasaktı? (2015, 26 Haziran). Akdeniz Gerçek Gazetesi. www.akdenizgercek.com.tr/haber/11188-hani-suriyelilere-antalya-yasakti- (Erişim Tarihi: 05.01.2017).
- Ilgın, L. (2003). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayınları.
- İnceoğlu, Y. (2014). *Azınlıklar, Ötekiler ve Medya*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Çomak, N. (2009). *Metin Çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Köse, H. (2007). *İletişimin İssızlaşması*. İstanbul: Yirmidört Yayınları.
- Medyanın Savaşseverliği. (2012, 14 Ekim). Radikal Gazetesi.
- Onlara Sağlık da Bedava (2014, 5 Kasım). Bolu Gündem Gazetesi. <http://www.bolugundem.com/onlara-saglik-da-bedava-73285h.html> (Erişim Tarihi: 06.01.2017).

- Roussillion, R. (2002). “*Topluluk Karşısında Tek Başına Olma Yeteneği*”. *Ben Siz Biz: Topluluk Zihniyetinin Psikanalizi*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Sinop’a Suriyeliler Geliyor. (2013, 12 Kasım). Boyabat Son Haber. http://www.boyabatgazetesi.com/?subaction=showfull&id=1384136318&archive=1396324425&start_from=&ucat=1& (Erişim Tarihi: 06.01.2017).
- Sungur, S. (2014). *Azınlıklar ve Medya*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Suriyeli dilenciler rahatsız ediyor. (2015, 3 Kasım). Sivas Memleket Gazetesi. <http://www.sivasmemleket.com/etiket/ge%C3%A7miyor.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Suriyeli eliyle ceza! (2014, 26 Ağustos). Haberkale İnternet Portalı. <http://www.haberkale.com/haber/-18545.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Suriyeli mülteciler kadar kıymeti harbiyemiz yok. Bu nasıl iş? (2015, 24 Haziran). Hendek Şafak Gazetesi <http://www.bizimsakarya.com.tr/guncel/suriyeli-multeciler-kadar-kıymeti-harbiyemiz-yok-h33620.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Suriyeliler yine olay çıkardı. (2015, 22 Ağustos). Urfanatik Günlük Siyasi Bağımsız Gazete. <http://www.urfanatik.com/asayis/suriyeliler-yine-olay-cikardi-h43409.html> (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Türkiye’ye Sığınan Suriyeliler Misafir Değil, Mülteci. (2014, 11 Ocak). Agos Gazetesi. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/6324/turkiyeye-siginan-suriyeliler-misafir-degil-multeci> (Erişim Tarihi: 11.01.2017).
- Vatandaşa cimri mülteciye bonkör. (2013, 1 Kasım). Kilis Postası. <http://www.kilispostasi.com/vatandasa-cimri-multeciye-bonkor/1203819/> (Erişim Tarihi: 11.0.2017).
- Weber, A (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı*. Avrupa Konseyi Yayınları.
- Yine Suriyeliler Yine Olay. (2015, 27 Ekim). Hatay Asi Gazetesi. <http://www.asigazetesi.com/haber/yine-suriyeliler-yine-taciz-huzurumuz-kacti/1796/> (Erişim Tarihi: 12.0.2017).
- Zizek, S. (2002). *Kırılğan Temas*. İstanbul: Metis Yayınları.
- 7 Yaşındaki Kızı Kaçırmaya Çalışan Suriyeli Mülteciye Meydan Dayağı. (2013, 13 Haziran). Uşak Haber Merkezi. <http://www.usakhabermerkezi.com/guncel/7-yasındaki-kizi-kacirmaya-calisan-suriyeli-multeciye-meydan-dayagi-h6575.html> (Erişim Tarihi: 12.0.2017).